

Читання

Розділ 3. Збагачуємося скарбами усної народної творчості

Сьогодні
18.11.2024

Урок
№36

Робота з дитячою книжкою.
«Історичне минуле моєї країни»

Сьогодні

BCIM

Дата: 18.11.2024

Клас: 4-Б

Урок: читання

Вчитель: Таран Н.В.

Тема. **Робота з дитячою книжкою. «Історичне минуле моєї країни» Славні лицарі України «Не потурчився, не побусурманився» за Лесею Попович .**

Мета: аналіз сюжету, характеристика образів переказів, популяризування серед учнів історичних творів , формулювання стійкого читацького інтересу. За допомогою кращих зразків історичних творів прищеплювати дітям любов до рідного слова почуття гордості за Батьківщину, бажання дізнаватися про минуле країни. Сприяти згуртуванню дитячого колективу, розвитку творчих здібностей.

Сьогодні
18.11.2024

Емоційне налаштування

**Любі друзі, час настав,
Кличе нас до нових справ.
Отож часу не гаймо,
Добрі справи починаймо!**

Місто Київ
стоїть на Дніпрі.

Курчата забралися на город.

**Чергові чисто
вистерли
дошку.**

Сьогодні
18.11.2024

Психологічна настанова на урок. Вправа «До успіху».

А для того, щоб наш урок був
успішним і продуктивним, нам
потрібно:

- ❖ Не просто слухати, а чути.
- ❖ Не просто дивитися, а бачити.
- ❖ Не просто відповідати, а міркувати.

Історичне минуле – це життя людей, воно складається протягом багатьох століть.

З історії країни ми дізнаємося про великих особистостей, таких як Богдан Хмельницький, Петро Сагайдачний, Самійло Кішка. Козаки, які билися до останнього, але не здалися. Ми прагнемо бути схожими на них, пам'ятаємо їх величезний внесок в розвиток нашої держави.

Отож, відкриємо скарбницю нашого історичного минулого.

18.11.2024

Вступне слово

А з оповідання *Лесі Попович* ти дізнаєшся про славного гетьмана Війська Запорозького Самійла Кішку, який не потурчився, не побусувався за двадцять шість років турецького полону, а знайшов спосіб повернутися з побратимами додому, ще й галеру турецьку захопити.

Виразне читання тексту
«Славні лицарі України «Не потурчився,
не побусурманився» за Лесею
Попович» с. 32-34 («Сонячні вітрила»).

Опрацювання твору Лесі Попович «Славні лицарі України «Не потурчився, не побусурманився» Щоденні 5. Читання для когось.

— Сьогодні розповім тобі про Кішку, — сідаючи на лавку в холо-
дочку, промовив дід Остап до Петруся.

— Про кішку? Про яку кішку? Може, скажете, то прізвисько таке?

— Про гетьмана запорозького Самійла Кішку.

— А чому ж Кішка?

— Його ще й Кушкою кликали, але прижилося Кішка. Так, напевно,
козакам полюбилося. Кішка — і все! Отож, слухай.

Коли народився Самійло Кішка, звідки він родом, — достеменно
не знає ніхто. Одні кажуть, що з Брацлавщини, інші — з Канева. Був
ставний, високий, широкоплечий, сильний. Справжній козак. Освіту
добру батьки дали і розумом наділили. То хіба міг, хоч і при достатках,
у шані, вдома всидіти, коли ворог рідний край плюндрує? Звичайно, ні.
І подався ще молодим до Байди Вишнівецького. Кулям не кланявся,
спини ворогам не показував. То й зажив у козаків доброї шани.

Опрацювання твору Лесі Попович «Славні лицарі України «Не потурчився, не побусурманився» Щоденні 5. Читання для когось.

Не раз Самійло Кішка із козаками Байди на ворога ходив, фортеці турецькі руйнував, до моря вихід здобував. І як ножем по серцю полоснула звістка про смерть улюбленого гетьмана Байди Вишневецького. То й вручили тоді йому запорожці гетьманську булаву. «Ось! Бери, Самійле, тримай міцно, керуй розумно, веді нас бусурманів бити!». І водив Кішка запорожців на тих бусурманів. Бувало, пробиралися на своїх легких човнах, чайках, у Чорне море. І галери топили, і турецькі фортеці руйнували, і невільників визволяли.

Знову лютував султан турецький. Знову грозився король польський, велів: «Не чіпай, гетьмане, ні турків, ні татар! Стережися лиха, гетьмане!».

Та не з лякливого десятка був Кішка, Не слухав короля. Водив славних запорожців до моря. Сягали й Очакова, і Білгорода... Славила

Опрацювання твору Лесі Попович «Славні лицарі України «Не потурчився, не побусурманився» Щоденні 5. Читання для когось.

Україна гетьмана запорозького. Може, і віднадили б козаки бусурманів від України, якби не схопили турки Самійла Кішку й не опинився він з козаками в неволі. Гетьмана з півсотнею запорожців кинули турки в галеру, прикували ланцюгами до весел. Любите, мовляв, плавати — плавайте до скону.

Тяжкі настали дні. Узимку холод. Улітку спека. А найтяжче — неволя.

Минали дні. Минали роки. Інший би і лік їм втратив, Самійло Кішка знав: прожив у неволі двадцять п'ять років. На двадцять шостий повернуло. Та хіба це життя? Мука. Уже й не мріяв на волі побувати, по землі рідній походити. Та якось стояла галера біля теперішнього міста Євпаторія. Алкан-паша весілля справляв. Опустіла галера. Турки на весіллі безпечно гуляли, бо надійного біля невільників ключника, Ляха Бутурлака, мали. Той Лях Бутурлак потурчився, побусурманився. Самійло Кішка зумів його пильність приспати. Ключі від кайданів

Опрацювання твору Лесі Попович «Славні лицарі України «Не потурчився, не побусурманився» Щоденні 5. Читання для когось.

забрав і невільників повідмикав. Уже й руки вільні, і зброя турецька в руках козацьких. Можна й з турками поборотися. І побороли. От козаки й господарі на турецькій галері!

Біжить галера, перемагає морські хвилі. Веслують козаки. Де й сила взялася! Пливуть, пливуть, прямують до острова Тендра. Звідти і Дніпро недалеко.

Уже до острова рукою подати. А там якраз Семен Скалозуб, гетьман запорозький, з козаками перестоював, вітру доброго чекав. Побачив Семен Скалозуб галеру та й каже козакам своїм, щоб гармати заряджали та на галеру наводили.

Догадався Самійло Кішка, що знак козакам потрібно подати. Вийняв з кишені червоні, хрещаті, давні корогви* козацькі, до води нахилив. Зрозуміли на Тендрі, що то давній бідний невільник Самійло Кішка з неволі утікає.

Опрацювання твору Лесі Попович «Славні лицарі України «Не потурчився, не побусурманився» Щоденні 5. Читання для когось.

Отут і зустрілися старий і молодий гетьмани Війська Запорозького. Зустрілися і розійшлися навіки. Не вернувся Скалозуб із того походу: чи турки полонили, чи море на дні своєму прихистило навіки.

А Самійло Кішка повернувся знову до Канева. Новини невітійні серце краяли: король польський права українців урізав, розбрат між козаками посіяв. І тут покликали Кішку до себе запорожці. Посивілий, постарілий забув про недугу, про втому, подався на Січ. Мов сонце вийшло над Великим Лугом. Вітали запорожці старого гетьмана і на раді козацькій знову вручили йому булаву гетьманську. Полетіло по всій Україні: Кішка на Січ повернувся! Кішка козаків скликає!

Не десятками, не сотнями — тисячами попливло козацтво на Січ. почалося: зброю ладнали, чайки майстрували... У похід збиралися. Незабаром і повів гетьман козаків Семена Скалозуба шукати. Шукали, шукали, та не знайшли. Та фортеці бусурманські пошарпали, кілька

Опрацювання твору Лесі Попович «Славні лицарі України «Не потурчився, не побусурманився» Щоденні 5. Читання для когось.

алер з невільниками на Дніпро притягли, здобич здобули. А Самійло
їшка славу собі колишню повернув.

— Де він, дідусю, найбільшу славу здобув? Коли?

— Найбільшу? Мабуть, тоді, як двадцять шість літ у неволі був,
цохвилини смерті чекав, не потурчився, не побусурманився. Собі
і товариству волю здобув.

— А в походи ще військо своє водив?

— Водив. І поклав свою голову далеко від рідного краю. Привезли
ірах гетьмана в Канів. Сум оповив Україну, і плакала вона за своїм си-
юм ревними сльозами. Поховали гетьмана урочисто, за козацьким зви-
аєм. Не стало гетьмана, а слава його не вмерла. Підхопили її кобзарі
понесли в усі куточки України. Отак через віки дійшла вона до нас.

Замовкає дід Остап, мовчить і Петрик, думає: «Як добре, що в мене
акий дідусь є: все знає, про все розкаже».

18.11.2024

Опрацювання твору твору Лесі Попович «Славні лицарі України «Не потурчився, не побусурманився» Щоденні 5. Словникова робота

Потурчитися — прийняти мусульманську віру.
Корогва́ — військовий бойовий прапор.

Сьогодні
18.11.2024

Рухлива вправа

РУХЛИВА

ВПРАВА

Обговорення змісту твору за питаннями:

1. Звідки походив Самійло Кішка?
2. За яких обставин Кішка вперше став гетьманом?
3. Скільки років Кішка перебував в турецькій неволі?
4. Як козакам вдалося захопити галеру?
5. Чому козаки вдруге покликали Самійла Кішку бути гетьманом?
6. Коли, на думку дідуся, гетьман зажив найбільшої слави?

Завдання

1. Перевір, чи уважно ти читав / читала легенди та перекази. Ви-
бери правильну відповідь.

1. Хто живе у давнину на схилах Дніпра?

А сіверяни   Б кияни   В поляни   Г дніпряни

2. Якої масті був кінь у князя Романа?

А вороний   Б гнідий   В буланий   Г сірий

3. Де поховали богатиря Дем'яна?

А на схилах Дніпра   Б на горі високій над Дніпром
В у печерах над Дніпром   Г у місті Переяславі

4. Про мужню Марусю Богуславку в народі склали

А баладу   Б пісню   В казку   Г думу

5. Після турецького полону Самійло Кішка повернувся у ...

А Київ   Б Канів   В Львів   Г Запоріжжя

Сьогодні
18.11.2024

Виконай завдання

3. Про кого з персонажів прочитаних творів ці рядки?

На твою мужність і силу знову час прийшов.
Хай Господь допоможе тобі, князю, любій бать-
ківщині послужити, ворожу силу розбити, город
наш, наших людей заступити, захистити.

•

•

князь
Роман

Звідки він родом, достеменно не знає ніхто.
Одні кажуть, що з Брацлавщини, інші — з Канева.
Був ставний, високий, широкоплечий, сильний.
Справжній козак. Освіту добру батьки дали і ро-
зумом наділили.

•

•

богатир
Дем'ян

Гнівом страшним він запалав, усю дружину
до походу зібрав. Очі в нього стрілами-іскрами
мечуть, рука бойову булаву піднесла, кінь воро-
ний заіржав, соколом богатир поперед війська
полетів.

•

•

Самійло
Кішка

Сьогодні
18.11.2024

Рефлексія. Вправа «Відкритий мікрофон».

- Сьогодні я прочитав (ла) про...
- Було цікаво дізнатися...
- Було складно...
- Я зрозумів(ла), що...
- Тепер я зможу...
- Я навчився(лася)...
- У мене вийшло...
- Я зміг (змогла)...

Сьогодні
18.11.2024

Пояснення домашнього завдання.

**Сонячні вітрила с.32-
34. Прочитай
виразно,
відповідай на
питання с.35.
Успіхів у навчанні!**

